

Szárszó és az egyház — a háború után

Beszélgetés Merétey Sándor lelkésszel

Múlt pénteki számunkban a híres 1943-as balaton-szárszói tanácskozás egyházi előzményeiről beszélgettünk Merétey Sándor budakeszi református lelkésszel, zsinati osztályvezetővel, a szárszói konferenciatervezővel. Interjúnk második, befejező részében a Soli Deo Gloria Szervezet, illetve a szárszói telep háború utáni történetéről ejtünk szót.

—A református egyház 1945 utáni története lelki ébredéssel kezdődik. Milyen hatása volt ennek az SDG-re?

—Az SDG teljes mértékben az ébredési mozgalom szolgálatába állt. Az egyházi megújulás méreteire jellemző, hogy 1946-ban, '47-ben helyhiány miatt a szárszói konferenciákra jelentkezőknek több mint a felét vissza kellett utasítani. A szövetséget ekkor egyébként Barcza Gedeon vezette.

—Aztán a szárszói telepet is elvették az egyháztól...

—Igen, az SDG-t feloszlatták, vagyonát pedig államosították. A hétholdas szárszói telepet 1952-től a Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) kezelte. A területet azonban nem használta ki. A központi épületet később vendéglátó-ipari egységgé alakították át, a földterület nagyobbik részét pedig átengedték az erdőgazdaságnak. Később zöldséget termeltek rajta, innen látták el a szakszervezeti üdülőket. Ez is abbamaradt azonban, mert nem volt kifizetődő.

Szabadabban Szárszóról

—Mikortól lehetett ismét szabadabban beszélni Szárszóról?

—Körülbelül 1973-tól, amikor megjelent a Valóságban Havas Gábor — Óhati Nagy László — Sebestyén László visszaemlékezése a '43-as szárszói találkozó előzményeire. Ugyanebben az évben helyezték el táblát a központi épületen Darvas József a konferencia 30. évfordulójának emlékére.

—Ugyancsak emléktábla található Budapesten az SDG egykori épületének falán, a Kálvin téren.

—Ezt az táblát a Kabay Márton Kör 1942. februári konferenciájának emlékére helyezték el. A '70-es évek első felétől tehát ismét lehetett beszélni Szárszóról. Ekkor kezdett el az egyház is újra foglalkozni a témával. Abban az időben a zsinati levéltár vezetője voltam, s magam is fölfigyeltem az eseményre, beástam magam a témába. Rájöttem, hogy Szárszónak nagyon fontos az egyháztörténeti

vonatkozása is. Lényeges, hogy a telep tulajdonosa, az SDG — ellentétben számos más diákszövetséggel — magyar alapítású. A szervezet elvi állásfoglalásaiban szinte kezdettől fogva megnyilvánul az, hogy az egyházért és a magyar népért tevékenykedik, párhuzamosan elégíti ki a lelki és a szellemi szükségleteket. Együtt jelentkezik a hit és a kultúra, nem esik sem a kultúrprotestantizmus, sem a bigott pietizmus csapdájába. Az SDG-nek ez volt az óriási előnye, s ezen nevelődött a magyar református diákság, ezért volt rendkívüli hatása is. Az SDG számtalan ponton kötődött a népi mozgalomhoz.

—A levéltárban tehát számtalan dokumentum kutatására nyílt lehetősége...

—A dokumentumok azonban kevesek voltak ahhoz, hogy az SDG történe-

lyekkel, például Barcza Gedeonnal, Naszády Zsófiával, Koncz Sándorral külön is beszélgettem.

—Közben megszerveződött a Szárszói Baráti Kör is.

—Igen, mégpedig részben azokból, akik a levéltárban rendszeresen összejöttek, részben másokból. Erre akkor csak a Hazafias Népfront égisze alatt nyílt lehetőség. Persze, az egyházi kezdeményezéssel párhuzamosan világi vonalon is megindult Szárszó élesztése.

Ismét az egyházé

—A '80-as évek első felében aztán ismét rendezett konferenciákat az egyház Szárszón...

—Igen, de nem a régi konferenciaterületünkön, hanem a református templomban. Ehhez akkoriban még természetesen kellett az Állami Egyházügyi Hivatal engedélye is. A tanácskozások sorozata tulajdonképpen az egykori szárszói konferencia 40. évfordulójának megünneplésével kezdődött, 1983-ban. Attól kezdve minden évben összejöttünk, s

Kósa László, Berend T. Iván, Für Lajos, Albert Gábor, Joó Rudolf, és még sorolhatnám.

—Mikor vetődött föl először a szárszói telep visszaszerzésének a gondolata?

—Sokakban élt a vágy, hogy a telep is újra betöltse rendeltetését. Ebben a régi SDG-sek és a Szárszói Baráti Kör tagjai közül élen jártak Kulifay Albert, Havas Gábor, Somodi István, Mohácsy László, Kanyar József, és még többen. Szárszó élesztésében, visszaszerzésében és kiépítésében döntő érdeme van négy püspökünknek is. Az első közülük Bartha Tibor. 1983-ban megemléztünk a hogy Szárszóról meg kellene emlékezni. Bartha ezzel egyetértett. De aztán jött a hideg zuhany: a megemlékezést nem engedélyezte az Állami Egyházügyi Hivatal. Ekkor a püspök, mint az Elnöki Tanács tagja átnyúlt az ÁEH fölé, és elintézte, hogy mégiscsak engedélyezék a megemlékezést. Az eseményen természetesen ott voltak az ÁEH vezetői is, akiknek a püspök a helyszínen mesélte el, hogy milyen terveket akar megvalósítani az egyház, mit kíván

Cseh-Szombathy László tartja előadását az 1985-ös szárszói tanácskozáson. Jobbján Tenke Sándor, a Confessio szerkesztője ül, balján pedig Merétey Sándor

volna megszerezni a telepet...

—Ez 1988 őszén történt. Az információ a Szárszói Baráti Kör egyik-másik tagjától jutott el hozzánk. Október 30-án Tenke Sándor, a Confessio szerkesztője és én felkerestük Tóth Károly püspököt, hogy megbeszéljük a Hazafias Népfronttal való következő napi tárgyaláson követendő stratégiánkat. Másnap aztán Tóth püspök bejelentette, hogy az egyház igényt tart az egykori tulajdonára. Huszár István, a Népfront akkori elnöke végül nem mondott nemet. Az ügy tehát teljes fordulatot vett, s még helyben elhatározatott, hogy az egyház és a Népfront vezetői közös levelet írnak Nagy Sándornak, a SZOT elnökének, s ebben fölkérik, hogy adja át az egyháznak a telepet. A levél még aznap megfogalmazódott, Tóth Károly és Huszár István aláírták és elküldték. Sokáig nem kaptunk rá választ.

—Közben a zsinat Tóth Károly helyett Kocsis Elemért választotta meg lelkésszé elnökének.

—Szerencsére ez nem szakította meg a telep visszaszerzésének folyamatát. Az új egyházi vezetőknek azonnal beszámoltam a fejleményekről. Kocsis Elemér fölhatalmazott a további ügyintézésre. Újabb levelet küldtünk Nagy Sándornak, amelyben az új egyházelnök megerősítette igényünket. Erre már kaptunk választ, a tárgyalások elkezdődtek, s bár eleinte nagyon nehezen folytak, végül a következő év — 1989 — tavaszára Nagy Sándor aláírta: a SZOT lemond a telepről. A levél alapján a földhivatal azonnal aláírta a területet az egyház nevére. Az egykori hét holdból azonban már mindössze kettő maradt, a többi felparcellálták, s az évek folyamán új tulajdonosoké lett.

—Milyen állapotban kapta vissza az egyház a telepet?

—Rendkívül elhanyagolt volt, néhol dzsungel-szerű. Egy részét 1983-ban, amikor Pozsgay Imre a telep területén beszédet mondott, kipucolták, hogy tribünt és nézőteret állíthassanak föl.

Református értelmiségképző

—Sikerült teljesen rendbehozni a területet?

—Teljesen még nem tudtuk rendbehozni, kiépíteni, de folyamatosan dolgozunk rajta. Ehhez Hegedűs Loránt püspök is minden támogatást megad. Számára az egyházi érdekeken túl azért is különösen fontos a telep sorsa, s kedves hely Szárszó, mert fiatal korában itt jutott hitre. Az elmúlt évtizedben próbakonferenciát tartottunk, idén pedig már egész nyáron váltják egymást a jórészt fiatalokból álló csoportok. A helyreállítással, kiépítéssel kapcsolatos napi ügyeket én intézem, igaz, a bonyolultabb problémákat egy kuratóriummal együtt. A középiskolászkonferenciaterületet már kiépítettük, három épületünk is elkészült — összesen száznegyven férőhellyel. Megvannak a kommunális épületek, egy ötszáz férőhelyes amfiteátrum, s két sportpálya is, hiányzik viszont még a főépület, ahol télen is tudunk konferenciákat tartani.

—Szárszó tehát lassan ismét azt a szerepet fogja betölteni a református egyház életében, mint amit a két háború között.

—Elképzeléseink szerint a telepet középiskolások, főiskolások és egyetemisták látogatják majd elsősorban. Szeretnénk, ha Szárszó a református egyház értelmiségének utánpótlását segítő elő, református értelmiségképző volna.

Hardi Péter

Ketten az 1988-as szárszói tanácskozás előadói közül. A felső képen Albert Gábor író, alatta Joó Rudolf politológus, aki ma honvédelmi államtitkári tiszteletet tölt be

Bérczi László felvételei

tét pontosan megismerhesem. Ezért összeszedtem azokat az idősebb testvéreket, akiknek valamilyen köze volt a szervezethez, s havonta beszélgettünk a történetéről. Egy-egy alkalomra néha harminc-negyvenen is eljöttek. Az összejövetelekről hangfelvételt készítettem, s kiválasztott szemé-

regi hagyományainkhoz híven nemcsak egyházi személyeket, hanem olyan neves tudósokat, írókat kértünk föl, hogy osszák meg velünk gondolataikat a magyar sorskérdésekről, mint például Cseh-Szombathy László, Kontra György, Varga Domokos, Cziné Mihály, Kiss Gy. Csaba, Varga Csaba,

építeni — akkor persze még a templom mellett, mert a telep visszaszerzése nem látszott reálisnak. Az elképzeléseket — hogy finoman fejezzem ki magam — az Egyházügyi Hivatal nem fogadta osztatlan lelkesedéssel...

—Ha jól tudom, a Hazafias Népfront is szerette